

**Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка**

СХВАЛЕНО

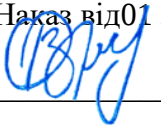
Протокол засідання кафедри педагогіки і психології
дошкільної та початкової освіти від 16 червня 2026 року № 6

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(Протокол засідання Вченої ради
ХОІППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти
«СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК НА ВСІХ ЕТАПАХ
ДОШКІЛЛЯ»

Хмельницький
2026

Розробник (и): Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Алла Харченко, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти ХОШПО)

Напрямок підвищення кваліфікації:

особливості реалізації завдань сенсорного розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Розроблено на основі типової програми:

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку (наказ МОН від 07.06.2025 № 702)

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2027 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації зумовлена необхідністю розвитку готовності педагогів до аналізу проблемних питань теорії та практики сенсорного виховання дітей дошкільного віку; ознайомлення з внутрішньо зумовленими та зовнішньо спричиненими труднощами реалізації завдань сенсорного розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку.

В дошкільному віці відбувається збагачення і порядкування чуттєвого досвіду дитини, оволодіння специфічними формами сприймання і мислення, бурхливий розвиток уяви, формування довільної уваги і пам'яті. Пізнання дитиною навколишнього світу за допомогою відчуттів і сприймання створює необхідні передумови для виникнення складніших пізнавальних процесів (мислення, пам'ять, уява). В Державному стандарті дошкільної освіти особливу увагу приділено сенсорному розвитку дитини. Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» передбачає: «формування доступних дитині дошкільного віку уявлень, еталонів, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів та об'єктів навколишнього світу. Показником сформованості цих уявлень є здатність дитини застосовувати здобуті знання в практичній діяльності (ігровій, трудовій, сенсорно-пізнавальній, математичній), володіння способами пізнання дійсності, розвиток у неї наочно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного мислення. Сенсорно-пізнавальна освітня лінія спрямована на інтеграцію дошкільної освіти, формування у дітей дослідницько-пошукових умінь, елементарних математичних уявлень, цілісної картини світу, компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Важливим чинником є також запит педагогічної спільноти на практикоорієнтовані знання та інструменти, які можна безпосередньо застосовувати у професійній діяльності, а також потреба у підвищенні ефективності взаємодії між учасниками освітнього процесу: педагогами, батьками та дітьми.

Таким чином, реалізація цієї програми є своєчасною та обґрунтованою, оскільки спрямована на розвиток професійної компетентності педагогічних працівників відповідно до сучасних викликів, забезпечення якості освітнього процесу та створення безпечного, доступного й підтримувального освітнього середовища для кожної дитини.

Цільова група: вихователі закладів дошкільної освіти, що працюють в групах раннього та дошкільного віку.

Обсяг (тривалість): 12 годин (0,6 кредит ЄКТС), з них лекції – 3 год; практичні роботи – 4 год., самостійна робота -3 год., підсумкові заходи (тестування, зворотній зв'язок, рефлексія.) – 2 год.

Особливості реалізації програми: програма реалізується протягом одного тижня (3 робочих днів) за розкладом та графіком, що узгоджується із

суб'єктом підвищення кваліфікації. Ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна (дистанційна) Заняття проводяться з використанням Google Meet та середовища Google Classroom.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності, готовність педагогів до аналізу проблемних питань теорії та практики сенсорного виховання дітей дошкільного віку; ознайомленні з внутрішньо зумовленими та зовнішньо спричиненими труднощами реалізації завдань сенсорного розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку; формування готовності до реалізації шляхів вирішення актуальних проблем сенсорного розвитку дошкільників; формуванні професійної компетентності через орієнтацію на втілення принципу дитиноцентризму в освіті.

Завдання:

- **поглибити знання** педагогічних працівників завданнями, принципами, структурою сенсорно пізнавального розвитку дітей; щодо розуміння сутності понять «сенсорно пізнавальний розвиток», «логіко-математична компетентність», «дослідницька компетентність»;
- **вдосконалити вміння** розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку;
- **розвинути навички** адаптації та модифікації освітніх програм, добору ефективних методів і форм організації освітнього процесу;
- **розвинути вміння** фіксувати результати вивчення показників розвитку дітей за напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та робити узагальнення;
- **сприяти формуванню** навичок використання здоров'язбережувальних технологій та методів психоемоційної саморегуляції у професійній діяльності педагога;
- **удосконалити компетентності** формувати усвідомлене розуміння використання отриманих результатів самоаналізу під час планування роботи.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: Професійні компетентності: прогностична (А1), організаційна (А2), оцінювально-аналітична (А3), предметно-методична (А4), здоров'язбережувальна (Б1), проєктувальна (Б2), психоемоційна (В1), педагогічне партнерство (В2), морально-етична (В3), здатність до навчання впродовж життя (Г1), інформаційно-комунікаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- спрямовані на формування умінь, що мають бути притаманні педагогічним працівникам, зокрема це такі уміння, як:
- вчитися й бути готовим до отримання нового досвіду;

- брати на себе відповідальність й приймати обґрунтовані рішення;
- діяти об'єктивно, відповідно до пропонованих алгоритмів та інструкцій.

- аналіз особливостей організації освітньої діяльності у групах раннього віку у контексті провідних положень Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку;

Уміння:

- знати мету, завдання, сутність освітньої діяльності; форми та методи організації освітньої діяльності у групах раннього та дошкільного віку;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага);

- здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку;

- здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку;

- здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками;

- здійснювати педагогічне спостереження.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Система оцінювання побудована на компетентнісному підході, зокрема під час практичних занять здійснюється формувальне оцінювання для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних робіт, надання зворотного зв'язку, коригування їх навчальної траєкторії. Виконані під час занять практичні роботи оцінюються максимум у 48 балів. Участь у конференції з обміну досвідом – 12 балів. Підсумкове оцінювання проводиться у формі тесту з 20 питань, значна частина завдань якого є компетентнісно орієнтованими. Максимальна кількість балів за тест – 40. Загальний прохідний бал, необхідний для отримання документу про підвищення кваліфікації – 60 (60 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 2 модулів. Модуль 1. Практичні аспекти сенсорно-пізнавального розвитку на всіх етапах дошкілля. Слухачі знайомляться з особливостями сенсорного розвитку дітей раннього віку за віковими характеристиками перших трьох років; організації сенсорного розвитку дітей раннього віку; характеристика рівнів сенсорного розвитку дітей раннього віку; змістом та структурою програм розвитку дітей раннього віку.

Модуль 2. Практичний кейс для самостійного опрацювання акцентує увагу на сучасних підходах до визначення сенсорного розвитку дітей; створення природного і спеціально створеного розвиваючого середовища

сенсорного розвитку дітей; апробують методики дослідження рівня сформованості уявлень про сенсорні еталони в дітей дошкільного віку.

Робочий навчальний план

Назва навчальних тем	лекції	практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Практичні аспекти сенсорно-пізнавального розвитку на всіх етапах дошкільця					
1.1 Практичні аспекти сенсорно-пізнавального розвитку на всіх етапах дошкільця.	2				2
1.2 Особливості сенсорного розвитку дітей раннього віку за віковими характеристиками перших трьох років	1				1
1.3 Організація освітнього процесу у видах діяльності: комунікативній, мовленнєвій, сенсорно-пізнавальній, ігровій, художньо-естетичній, руховій, у діяльності зі самообслуговування.		2			2
Разом за модулем	3	2			5
Модуль 2. Практичний кейс для самостійного опрацювання					
Шляхи реалізації сенсорно-пізнавального розвитку дітей: заняття різних видів; гурткова робота; індивідуальна робота у повсякденні; організовані дидактичні ігри в повсякденному житті; екскурсія в соціальне і природне довкілля; - спостереження у повсякденні; елементарні дослід.		2	1		3
Сучасні технології сенсорного розвитку дітей дошкільного віку			2		2
Підсумкові заходи.Зворотній зв'язок. Рефлексія.				2	2
Разом за модулем		2	3	2	7
Всього	3	4	3	2	12

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Практичні аспекти сенсорно-пізнавального розвитку на всіх етапах дошкільця.

Тема1.1 Педагогічна технологія сенсорного розвитку дітей раннього віку. Особливості сенсорного розвитку дітей раннього віку за віковими характеристиками перших трьох років. Організація сенсорного розвитку дітей раннього віку. Характеристика рівнів сенсорного розвитку дітей раннього віку. Значення сенсорного розвитку для дітей дошкільного віку. Завдання сенсорного розвитку. Зміст та структура програм розвитку дітей раннього віку. Організація освітнього процесу у видах діяльності: комунікативній, мовленнєвій, сенсорно-пізнавальній, ігровій, художньо-естетичній, руховій, у діяльності зі самообслуговування, які надають можливості для самореалізації, самовираження. Види та структура занять. Розвиток дрібної моторики дітей раннього віку. Інноваційні технології в роботі з дітьми раннього віку. Діагностування як інструментарій вирішення педагогічних умов сенсорного розвитку дітей раннього віку.

Тема1.2 Формування сенсорно-пізнавальної компетенції старших дошкільників засобом розвивального середовища.

Компетентність дитини передшкільного віку за освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» державного стандарту дошкільної освіти (2021р.). Зміст освітнього напрямку «Математика»: сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність. Завдання сенсорно-пізнавального розвитку дітей різних вікових категорій.

Форми роботи з логіко-математичного розвитку дошкільників. Шляхи реалізації сенсорно-пізнавального розвитку дітей: заняття різних видів; гурткова робота; індивідуальна робота у повсякденні; організовані дидактичні ігри в повсякденному житті; екскурсія в соціальне і природне довкілля; - спостереження у повсякденні; елементарні досліди, пошукові ситуації у повсякденні. Завдання сенсорного розвитку дітей: сенсорні еталони (колір, величина, форма), просторові і часові уявлення (близько-далеко, справа-зліва-посередині, вчора-сьогодні-завтра, пори року, місяці, дні тижня, частини доби та ін.), елементарні математичні уявлення (число-цифра-лічба-рахунок-задача). Оцінювання сенсорно-пізнавального розвитку дошкільників.

Тема 1.3 Сучасні технології сенсорного розвитку дітей дошкільного віку

Ігрові технології на заняттях з сенсорного розвитку під час освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Інноваційні технології з математики в дошкільному закладі (логічні блоки Дьенеша, кольорові палички Кюїзенера, інтелектуальні ігри Нікітіних, розвивальні ігри Воскобовича). Технології сенсорного розвитку в умовах дистанційного навчання. Використання дидактичних ігор для сенсорного розвитку дітей дошкільного віку. Характеристика параметра «Візуальне оформлення простору, пов'язане з дітьми». Складові параметра «Простір для розвитку великої моторики». Зміст та аналіз параметра «Обладнання для розвитку великої моторики».

Модуль 2. Практичний кейс для самостійного опрацювання

Тема 2.1.Сучасні підходи до визначення сенсорного розвитку дітей.

Природне і спеціально створене розвиваюче середовище сенсорного розвитку дітей. Методика дослідження рівня сформованості уявлень про сенсорні еталони в дітей дошкільного віку. Конспекти занять для сенсорного розвитку дітей дошкільного віку. Формування сприятливого середовища в ЗДО.

Практичний кейс реалізується у два етапи: 1) аналіз відеофрагменту та фіксація результатів оцінювання в картці показників сенсорного розвитку дітей; 2) створення системи занять на різних етапах: мотиваційно-інформаційному, інформаційно-дійовому, самостійної діяльності дітей.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1.Методика дослідження рівня сформованості уявлень про сенсорні еталони в дітей дошкільного віку.

Завдання: проаналізувати відеофрагмент вивчення компетентності дітей раннього віку. Заповнити таблицю результатів оцінювання в картці показників сенсорного розвитку дітей.

Результат: заповнена картка вивчення рівня показників сенсорного розвитку дитини (залежно від віку).

2.Створення системи занять сенсорного розвитку на різних етапах.

Завдання: створення системи занять на різних етапах: мотиваційно-інформаційному, інформаційно-дійовому, самостійної діяльності дітей.

Результат: презентація системи занять для різних вікових категорій.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Закон України «Про охорону праці» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

4. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.

Основна література

1. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число / Л.В. Артемова. – К.: Томіріс, 1997. – 176 с.

2. Бондарчук О. І. Інноваційні технології у сенсорному розвитку дошкільнят. – Одеса: ОДПУ, 2016. – 210 с.

3. Галатенко В.О. Педагогічні аспекти розвитку сенсорних навичок у дошкільників. – Київ: Педагогічна думка, 2019. – 192 с.

4. Гончар Н.М. Сенсорна інтеграція у дошкільній освіті: теорія і практика. – Львів: Світанок, 2020. – 208 с.

5. Гончарова О.В. Сучасні підходи до сенсорного розвитку дошкільників: методологія та практика. – Львів: Світанок, 2017. – 176 с.

6. Грищенко В.В. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: теорія і практика. – Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. – 176 с.

7. Іваненко В.І. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: проблеми і перспективи. – Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. – 184 с.

8. Іванченко С.М. Роль мистецького виховання у сенсорному розвитку дошкільників. – Київ: Видавництво "Освіта", 2022. – 168 с.

9. Коваленко Г.І. Особливості сенсорного розвитку дошкільників у віковому аспекті. – Одеса: ОНПУ ім. І. І. Мечникова, 2020. – 160 с.

10. Кравченко Г.О. Використання інтерактивних технологій у сенсорному розвитку дітей дошкільного віку. – Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 200 с.

11. Полякова А.В. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку в сучасних умовах. – Харків: Видавництво ХНПУ, 2021. – 176 с.

12. Попова Т.М. Сенсорний розвиток дошкільників: методика та організація. – Харків: Видавництво ХНПУ, 2022. – 224 с.

13. Тарасова І.А. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: досвід українських садочків. – Київ: Педагогічна думка, 2021. – 224 с.

Додаткова література

14. Кривоніс Л.М. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 5-6(7) років./М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. – Х.: Ранок, 2012. – 256 с.
15. Кривоніс Л.М., Дроботій О.Л., Ачкасова В.М. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 3 – 4 роки/ М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій, В.М. Ачкасова. – Х.: Ранок, 2012. – 240с.
16. Моніторинг. Молодший дошкільний вік. За програмою «Українське дошкілля». Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».
17. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проєктування : навч.- метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова ; за ред. О. Д. Рейпольської. —Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021.— 222 с.
18. Рейпольська О. Д., Гудим І. М., Зайцева Л. І., Луценко І. В., Луценко В. О., Цветкова Г. Г., Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проєктування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова ; за ред. О. Д. Рейпольської. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021.— 222 с.
19. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 3-4 років. Авт.- упоряд. М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій, В.М. Ачкасова. Х.: Видавництво «Ранок», 2021. 240 с.
20. Шаповал В.С. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: інноваційні підходи. – Одеса: ОНПУ ім. І. І. Мечникова, 2016. – 192 с.
21. Шевченко І.М. Педагогічні аспекти розвитку сенсорних навичок у дошкільників. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 132 с.
22. Шевчук І.П. Сенсорна інтеграція у дошкільній освіті: інноваційні підходи. – Одеса: ОНПУ ім. І. І. Мечникова, 2022. – 192 с.

Інформаційні сторінки

1. <https://nus.org.ua/> – сайт «Нова українська школа»
2. <http://osvita.ua/> – сайт Освіта.ua
3. <https://www.facebook.com/UAMON/> – Фейсбук сторінка МОН
4. <https://dytpsyholog.com/> – Перший український сайт для батьків та дитячих психологів «Дитячий психолог»
5. www.learning.ua/ – Найбільша освітня платформа для дошкільників
6. rozumniki.info/ – РОЗУМНИКИ
7. <http://abetka.ukrlife.org/> – «Весела абетка»
8. <http://levko.info> – «Левко»
9. <http://sonyashnik.com> – «Соняшник»
10. <http://kazkar.info/> – «Казкар»
11. <http://derevo-kazok.com.ua/> – «Дерево казок»
12. <http://www.nosiki.cv.ua/> – «Нашим діткам»
13. <https://pustunchik.ua/> – Дитячий портал «Пустунчик»

14. <http://www.child-thinking.com.ua> – «Країна міркувань»
15. <http://www.logopedia.com.ua/> – Український логопедичний сайт Logopedia.com.ua
16. <http://www.mamynesonechko.in.ua/> – «Мамине сонечко» – сайт-зібрання порад та прикладів організації дозвілля дітей: розваги, навчання, рукоділля.
17. <http://abetkaland.in.ua/> – «Абеткаland» – структурований сайт із матеріалами по дошкільній освіті
18. <https://childdevelop.com.ua/> – «Розвиток дитини»
19. <http://900igr.net/> – 900 презентацій для дошкільників